

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vocabularius iuris utriusque

[Nürnberg], 4. Sept. 1481

E

[urn:nbn:de:bsz:31-319946](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-319946)

singlariis. Et tō inter laycos p̄hibet. qz i eo de
temptat. ij. q. v. c. monomachia. Nec obstat ere
pli dō pugnatis cū golya. qz p̄uilegia paucorū
nō faciūt p̄munē legē. rrvj. q. ij. c. nō erēplo. Et i
bis q̄ raro sūt miraculū est. in aut. de p̄sulib.

S. j. circa mediū. coll. vij.
Duplicatō ē allegatō q̄ dat̄ reo ad ifirmādū re
plicatōz actoris. vt isti. de repli. S. rurū. Et nō.
in spe. de de excep. S. nūc de replicatōe. v̄ fm ali
os est chisio v̄l anihilatō replicatōis. Et b̄ fieri
a reo p̄tra replicatōem actoris.

Duplicitas p̄hibetur in ser. casib. vt no. archi.
rvij. q. ij. in nullo.

Duplonia vt. ff. de ver. obli. l. p̄tinu. S. cū ita ē
iter duplicatū v̄l sterilitas fm glo. ibidē. Nam
ter. ibi exponit dicēs. neq̄ duplate i dieb. ac no
ctib. z oī tēpēlate p̄tēpta iter p̄tinuare cogat. q̄
dicat b̄ duplonia facit. Nā text. ibi. p̄hibet eū q̄
ephesi datur. p̄miserit. nec cū duplonia te cogi
itez. ne tā delicate p̄gredi vt resp̄ensioe dignus
appeat. v̄l q̄ duplonia d̄t ille q̄ duplata v̄tē die
ta vel ē ille q̄ fortuitū ipis cuentū d̄ duabus die
tis facit vnam.

Dumtaxat d̄ b̄ vide archi. de rescrip. statutū. S.
in nullis. li. vj. z de iuricirā. c. j. eo. li.

Dyplois vel duplois est dupla vellis. Et ton
tum de b̄.

Ecclesia scdm ar

chi. de elect. fūdāmetā. li. vj. i p̄n.
multis mōis d̄. Q̄nq̄ d̄ collectō
factoz. vt. rrvj. q. j. nuptiaz. rrvij.
q. iij. recurat i si. S̄c̄do ē catholicorū v̄l fidelū
collectio. de p̄se. dist. j. ecclia. z sic sumit. ij. q. iij.
engel. trūdā. Et nō q̄ sic ex tere. iulij pape. c. ij.
sumit. tūc ecclia est nomē grecū. z d̄ in latio puo
catō. p̄pter b̄ q̄ oēs ad se vocat. Et de expositōe
hui. nois ecclia vide. c. querelā ne pla. vi. ff. s̄.
an. cen. p̄ce. i glo. vbi nota. Nā sinagoga ē p̄gre
gatō q̄ ip̄ie ē iudeoz. S̄z p̄nocare ip̄ie ē v̄tētū
rōne. Aggregari aut̄ solēt pecora. vt dic̄ Hugo
Et d̄ catholica. i. vniuersalis. qz p̄ vniuersum
mūdū est p̄stituta. ita exponit glo. l. de sū. tri. z
fide ca. sup̄ rub. Vel vniuersal d̄. i. general i ea
dē doctria ad instructōes v̄l administratōes. vt i p̄.
al. c. iulij pape. v̄l d̄ ecclia fm grecos ab celeis
q̄ ē miserās. qz ip̄a plena misericōdia ē. Nā nunq̄
claudū gremiū suū credētib. l. de sum. tri. in
epla inter claras q̄ ē Johis sanctissimi archiepi
v̄rbis romane ad iustiniānū imp̄tores. Et inci
pit victor Iustinian. p̄i. z habebit ser. calūnias
z de hereti. sup̄ eo. li. vj. Tercio est collectio ma
lignātū p̄s. Q̄diu eccliaz malignātū. Quarto
est murozum ambitus. Et vide glo. in ver. ma
tricē. in cle. j. de senten. excom. ibi p̄cordantie. et

q̄nq̄ sumit p̄ materiali ecclesia z ecclesie p̄niet
bus. Quinto est corpus xpi. Sexto platura ec
clesie. Septimo obiectōes eccliasice p̄ueniētes
ratioe ecclesie. Octauo ep̄alis ecclesia. Et h̄c
desp̄sat ep̄us q̄n p̄secrat. Nono viri eccliasici
ci. lxij. di. ca. j. Decimo canonici matricis eccle
sie. Andecimo maior ps capituli. lvi. di. aposto
lica. Duodecimo significat ep̄m tm̄. vij. q. j. scire
Tredecimo est quelibet ecclesia. puencie cath
edralis sed nō romana. Nam appellatōe ecclesie
matricis intelligit̄ ecclesia cathedralis. sed non
romana. vt in. c. cum sup̄. d̄ vsu pallij. vide glo.
ij. in ca. cuz clerici. d̄ ver. sig. z. r. q. j. Antiquos
ecclesie cathedralis nomine etiā intelligit̄ ep̄us
z capitulū illius ecclesie z nō aliq̄ clerici. Et ec
clesiaz bona sunt dei licet cū omnia sunt eius. b̄
t̄ specialius. Et eaz res z p̄sone diuino z b̄a
no iure ab exactionib. secularium p̄sonarū sunt
immunes. c. q̄q̄. de cen. li. vj. z ecclesia nō debet
ditari cū aliena iactura. lvi. di. generalis. d̄ pe.
suā. ff. de p̄di. inde. l. Nam hec natura.

Edes fm azo. dicunt̄ edificia v̄rbana. sic vil
le rusticana. ita exponit. ff. de ver. sig. l. funduz.
Edere actōz fm azo. in sum. l. de eden. ē exp̄
mere v̄l designare ius quo q̄s petit aliqd ab ali
quo i iudicio. Iste aut̄ editō actionū v̄l p̄ libellū
iudici oblatū. scz vt p̄cū reo d̄t. z ip̄e delibere
vel in alio quē ip̄e descripsit. vel sine libello di
ctate auctore v̄l sapiente suo qd tūc ē dictatur aut
q̄ iure ē vsurus. vt. ff. e. ti. l. j. S. edere.

Editio instrumētōz fm hosti. in sum. de fide i
stru. S. an instrumētū edi possit. z q̄nt fiat. z edi
tio instrumētōz p̄t dici copiatō v̄l p̄municatō fa
cta corā iudice v̄l eo p̄sente. siue aduersari. sit p̄
sens siue nō. saltē cū p̄sule. vt. l. j. S. editōes. ff. de
eden. vbi de editōe instrumētōz i glo. ibidē. Nā
ederē est ostendere z copiam describendi facere
vt no. in. c. de proba.

Ecce notat paul. in cōmento. c. iij. loco. d̄ p̄ba.
Etiā illa d̄cō ip̄icat. l. si tu. l. cura. l. cf. z. l. fi.
Eculus est genus tormenti ad modū crucis di
spositū. l. de male. z mathe. l. z si excepta. in fi.
De hoc. rrvj. q. j. c. j. p̄ archi.

Edictū q̄nq̄ idē est qd mandatū principis. fm
illd̄ Luc. ij. Griet edictum a celare angulo. Q̄n
q̄ idē ē qd generale statutū principis. v̄n Edicūt
reges. indicit̄ fessa sacerdos. Et differt a p̄stitu
tōe. quia p̄stitutō p̄t esse generalis vel specialis.
vt. l. j. ff. de p̄sti. p̄n. z sic accipit. l. de edicto di
ui adri. toll. z similib. Q̄nq̄ idē est qd statutū
vel mandatū p̄tozis. sicut oia p̄tozia edicta. vt
edictū de albo scribendo. z de in ius vocando. z
de h̄mōi. de quib. vide spe. de acti. seu peti. p̄po
nēdis. S. postremo. d̄. nūc dicam. de edict. Et q̄
dā alia differentia edictōz est z diuisio. qz q̄daz

sunt prohibitoria. vt edictū de testi. 7 matrimonio
quedam permissoria. vt de iureiuran.

Edictū prohibitoriu est illud in q regulat ois p
mittit q nō phibeat. vt in pcuratoribz 7 testibus
.ff. de test. l. j. de insla. pla. cū inf corpalia.

Edictū pmissoriū fm io. cal. de supplē. neg. pla.
romana. li. vj. ē illud qd regulat est. phibitori
um. 7 tñ in certis casibz permittitur. vt in. c. ro
mana. pzeallegato.

Edictū carbonianū. Re. s. carbonianū.

Edictū diui adriani fm azo. in sū. l. de edic. di
ni adri. tol. ptinebat. q si scriptus heres postulaēt
se mitti in possessiōz. nō alit fieret missio nisi vi
cesima ps daret reipublice. 7 qz mlte erāt inter
ptatōes 7 distinctōes circa h edictū facte. id bo
die sublato h edicto fit missio i possessionē rerū
hereditariarū iurē dispositōez quā ibi dispōit seu
ponit azo. Et iō ponit vna rubrica de edic. diui
adriani tol. in. vj. li. l.

Edictū ediliciū dē idē qd actō edilicia. Nā actō
edilicia ab edicto edilicio descendit vt. l. cūz aut.
.S. he actōes. iuncto. S. edilicie. in. l. fi. ff. de edi.
edic. de hoc. Re. s. actio edilicia.

Edictū ptoziū ē qd ptoz edixit in bēdo. mādādo
vel pstitūdo. vt fecit in edicto. de dam. infect. vt
.ff. de dam. infec. l. ptoz ait. 7 in alijs plibz. for
te p eodē sumit h mādare 7 iubere. licz als disse
rāt. vt no. ff. q iussu. l. j. d. neqz putet qsqz hoc g
uit 7 aduersus eos pstitutus. ff. nau. cau. sta. vt
supra dictum est.

Edictū successoriū fm azo. i sum. l. e. ti. ē. q. p
uideat creditoribz. Et dicit ibi glo. q ē qd pōzibus
nō petētibz sequētibz petētibz pmitteat. 7 ē i. e. l.
de gdu i gdu de capite i caput. l. d. succes. edic.
l. j. Nā illud edictū ppē creditores inductū ē. ff.
eo. l. j. vbi illa scripta qsi de vbo ad vbu posita
sūt. 7 hoc iō. ne creditoribz longior mora fieret.
dū bona hereditaria vacua sine dño diuti iace
rēt. Nō igitē putauit ptoz pstitūere tps bis qbz
bonoz possessiōes detulit 7 dare successiōez iter
eos. vt citi possēt creditores scire vtz hēant cū
qbz pcediant. an bona vacatia fisco delata sint
an potē ad bonoz possessiōz pcedāt qsi nō succes
sore defuncti.

Edil olim dicebat q nō solū pstituebat a plebe
ad h. vt pēlz edibz. vt. ff. d. ori. iur. l. ij. S. Itē vt
eā. h ē puit plebiscitis. q etiā edit dicebat a no
mie edes 7 a vbo tueoz tueris. qz tuebanē edes.
vt insli. de tute. S. tutores aut. Re i ciuitate es
sēt dom ruinoze vt inozdiatē posite i p iudiciū
reipublice. Deinde plebs sibi ptes creauit. q eti
am plebē excederēt de numero patrum. vt. ff. de
ori. iur. l. ij. S. deinde. v. 7. vj.

Ediles curules sūt pstituti postq placuisset ple
bi q etiā curāt de edibz patz 7 negociatōibz vel

etiaz de edendis habebant. vt. no. ff. de. offi. pre
fect. vigi. l. j.

Edil cerealis dē a cerē. qz puit anone. i. frumē
to distribuēdo. Itē etiā dē pfectus anone. de qbz
edilibz i pal. l. j. 7. l. ij. S. deinde. ff. d. ori. iur. Sic
tñ pprie vt improprie de edo edis. 7 nō de edibz
edil dē. nec em spectat ad eum cura edium h edi
lium. Quandoqz est alteri admistratōis nomē
aliū impositū p vsurpationē eius. Et qdam cre
dunt vocari p tinue anone pfectus. azo tñ i sum.
.l. d. offi. pfect. ano. dicit. q anone 7 publice fūcti
ones a hlibz dnt pstitari. Si tūc qñ aliqs puilegio
vt pscriptōe ptecebat excusatōz. pfect anone de
h pōnit 7 aliqñ ipōebat ei pēa. xxx. libraz 7 auri

Effusiois vbu abundantia significat. xvj. q. j.
reuertimini. xlij. dis. sepe. vide glo. d. sen. exco. c.
cū illoz. i d. sanguinis effusione.

Effusio 7 eiectio. Re. s. actio. de effusis.

Effemati dicuntur quibus virilia excidunt vt
zodomite.

Effractoies dicunt q siue diurni vt nocturni su
rādi cā solēt domos effrige. vt. ff. d. effrac. 7 expi
la. l. j. 7. ij. vt q carcerē seu aliud frāgunt vt eua
dāt. Et aliē puniēdi sūt diurni 7 aliē nocturni.
atrociores sūt 7 acerbi pūniūt. vt. c. si pfoctōs
de homi. 7. ff. ad. l. aquil. l. j.

Electio fm Jobannem est alicuius persone
ydonee ad dignitatem vel fraternitatem siue so
cietatem seruata forma canonice facta vocatio.
7 hoc modo electio sumitur stricte. qūis eligere
ad multa se habeat. vt etiam no. gloss. in sum. e.
ti. S. j. in pncipi. Unde ad electionem tria requi
runtur. scilicet auctoritas. numerus. 7 zelus.
Auctoritas consideratur in dignitatibus 7 me
ritis vite. Zelus consistit in animo. vt siue car
nali animo fiat. sed fm meritum persone eligen
te. viij. q. j. si ergo. licet contra istam conditionē
sepius committatur electio facto non de iure.
Unde quadrupliciter eligi solent vel quatuor
portis intrare viri ecclesiastici. Un poeta. Qua
tuor ecclesijs portas intratur ad omnes. He
saris 7 simonis sanguinisqz dei. Prima patet
magnis. nummo sed altera caris. Tercia sed
paucis quarta patere solet. De numero pz. De
bet ergo electio fieri fm ista tria habito respe
ctu meriti ad meritum. zeli ad zeluz. numeri ad
numerum. Si tamen ex vna parte sit dignitas
7 zelus melior tam respectu eligētiū q electi. 7
ex alia pte nūer maior. certe pualet dignitas
cū zelo ipi mūero. vt d. elec. c. eccia vza. Itē dnt
electō collatō 7 pntatō. Nā electō fit p collegiū
ad dignitates. 7 papa pfirmat 7 qdlibz collegi
um dē eligē plarū suū nisi aliō sit d puetudie vt
puilegio. vt de elec. 7 elec. pte. c. j. Collatō fit
ad beneficium simplex 7 pntet de iure commu

ni ad ep̄m p̄ totā dyocesim cuius p̄sensu capli. nisi aliud habeat p̄suetudo v̄l p̄uilegiū. 7 dat plenū ius nec indiget p̄firmatōe. **S** p̄ntatō p̄tinet ad p̄rōnūz nec dat plenū ius p̄sentato s̄ requirit iūstitūtō 7 inestitura ep̄i. vt p̄ to. ti. iurepatro.
Elemēta p̄ma sūt q̄tuor ex glo oia corpa p̄stitūtur. quoz viribz tor^m mūd^o gubernat. s. terza frigidā 7 sicillima. aq̄ humida 7 frigidissima. aer calidus 7 humidissim^o. ignis sic^o 7 calidissim^o.
Primū melācolicū. **S**ecūm flegmaticū vel flegmaticū. **T**ercū sāguineū. 7 quartū colericū. vt no. glo. in p̄be. insti. sup d. p̄ma elemēta.
Elogiū idem est qd̄ testamentum. **A**l dicitur etiā eulogium. vt. j. dicitur.
Emācipatio fm̄ a30. e. ti. est relarātō p̄cie potestatis coram iudice facta. 7 d̄ q̄i extra manu3 .i. p̄fate p̄ris positō. qz q̄n fili^o extra manu p̄ris ponit tūc emācipat. vt i. ti. d. emāci. libero.
Emācipat^o d̄ fili^o v̄l nepos q̄ a in go a p̄fate vel manu p̄ris v̄l aui ē relarāt^o 7 sui iuris effect^o. qz emācipat^o ē a p̄fate māu 7 a iure p̄cie p̄fate dimittere v̄l liberare. **S**ed manumittere ē seruū a seruitute eripe v̄l emittere seu sinere. **E**t sic mācipatio p̄tinet ad liberōs 7 manumissio ad fruos. **E**t nota. qz d̄ emācipauit hoies dū dedit ei liberūz arbitriū. 7 sic sum^o filij dei emācipati. c. nisi cui3 pridē. de renū. s. v. vbi de hoc glosa.
Emansoz d̄ q̄ dū vag^o fait e^o castra. tandē rediens ad castra. vt. ff. de re mili. l. iij. s. emāsoz. **A**t ponit^o d̄ pe. di. j. s. pene. v̄l d̄ qui imminete lite fugit e^o castra 7 pace reformata redit.
Embola felix appellat^o v̄l romanoz iuuēt^o exercecēs. v̄n an^o bifertil^o d̄ embolism^o v̄l embolisma lis. qz crescit i vno die. de hoc. l. de sacrosan. ec. l. inbemus in glosa.
Emergere ē aliqd̄ subito euenire v̄l accidere. et sic forte accipit. l. d. admi. tuto. l. cū quedā. d. si ne bndi. **E**t nō differētiam inē illa q̄ sit questio emergēs 7 incidēs. 7 quō differāt: est glo. optia in. c. j. de or. cog. **E**t dicit^o sibi doc. qz incidēs respicit negociū p̄ncipale. 7 tāgit merita e^o siue sit acq̄sitū an^o siue p^olit. p̄st. emergēs vō tū p̄cessū respicit 7 tēdit ad ip̄m ipediēdū. siue e^o an^o siue p^olit. p̄st. oriat. **E**t d̄ emergēs q̄i extrinsec^o euenit 7 nihil p̄mune h̄t cū negocio p̄ncipali. **S**ed incidēs intrinsece respicit negociū p̄ncipale. q̄nis em̄ vtrūq̄ oriet^o ex circūstantijs. tū in b̄ interest: qz ex circūstāt ijs cause vel negocij p̄ncipalis. et emergēs ex circūstāt ijs iudicij v̄l p̄cessus. **E**nde **I**ncidēs p̄mit emergens iurgia differt. **E**t ad saluādū glo. pal. q̄ videt^o deficere in differentia quā ponit. qz incidēs etiā i iudicio p̄ oriri. s. op̄ponēdo pactū de nō petēdo. 7 emergēs quibz are litē p̄st. vt si excipiat^o de excomunicatōe an lit. p̄st. **D**icas qz incidēs d̄ habere causam vetu-

riorē ad negociū p̄ncipale. **S**ed emergēs d̄ de nouo oriri. qz tēdit ad impugnādū 7 an p̄cessūz d̄ nouo factū esse nō poterat. cū nō posset impugnare n̄ ens. fa. c. ad dissoluēdū. d̄ tēspō. impu. 7 ē glo. bona in. l. qd̄ iussit. ff. de re iudi. que dat exemplū incidēs. vt si actor d̄ seru^o emergēs. vt tēstē nō admittēdo. **E**t ibi doc. plene no. de b̄ an p̄tor vel iuder posset reuocare interlocutoriaz p̄ quā q̄stio incidēs v̄l emergēs decidat.
Emiola. i. septula p̄positū ab emi. i. dimidiū. et olon totū. q̄i p̄tines totū 7 dimidiū. **E**t ē vsura q̄ p̄tinet totū 7 alterā eius p̄tem vt si de quatuor solidis accipiant in fine ani sex.
Emeriti dicuntur milites veteres q̄i sūt a militiā soluti. vt. ff. de vetera. mili. successit.
Emp̄tō **R**e. s. p̄rabēda emp̄tō. 7 p̄rabit^o postq̄ de p̄cio puenit ea mēte vt p̄ciū soluat. **N**ā si imaginazie 7 p̄ similitudiez de p̄cio pueniret. emp̄tō nulla eēt 7 p̄rabit^o solo p̄sensu. siue inf̄ p̄ntes siue inter absētes p̄niciū. vel eptaz. vt pbat^o isti. e. ti. i. p̄n. 7. ff. e. l. j. s. vl. 7. l. ij. s. j. 7 arēdatō est argumentum emptionis.
Emp̄tor b̄ofidei d̄ eē. q̄ aut ignorauit rē alienā aut putauit eū q̄ vēdidit b̄e p̄fate vendēdi.
Emp̄bitheos^o fm̄ a30. i. sum. l. de iur. emp̄bi. et fm̄ goff. i. sū. rub. de loca. 7 p̄duc. s. qd̄ sit emp̄bitheos^o. **B**z qz emp̄bitheos^o grece ē melioratō latine. **A**b initio ei sterilia tū p̄ h̄c p̄r actū p̄cedebant. vt is q̄ accipet rē i meliorē statū reduceret 7 sterilem fertile redderet. postea tū p̄missū ē de rebo fertilibz 7 fructuosissimis emp̄bitheoticari posse. vt. l. d̄ iure emp̄bi. l. j. in p̄n. **E**t d̄ emp̄bitheosis v̄l emp̄bitheotic^o p̄tract^o ille. q̄ in meliorationibus 7 in rebus soli tū consistit. **E**clestia^o at^o emp̄bitheosis p̄st̄it i h̄is 7 etiā in ip̄is mobilibz q̄ ad b̄ agrua videt^o ycono. vt. l. de sacrosan. ec. in aut. p̄petua. 7 aut. leges q̄s. 7 alijs gubernatōibz. 7 put cōmuniē d̄ tūc emp̄bitheosis ē media inf̄ locatōez 7 venditōez. 7 ita diffinit zeno impator. imo diē dicit^o cōtractū eē qd̄dā terciū gen^o ab emp̄tōe 7 locatōe sepatum. vt. l. ij. l. de iur. emp̄bi. q̄ lex est zenonis. **S**ed hosti. suā diffinitōz fm̄ h̄c itellerit. v̄puta quē admodū hosti. dicit. 7 hoc ē iō. qz decretalis potuit emp̄bitheotaz ponē sub ti. de loca. 7 cōduc. qz magis similis ē emp̄bitheosis locatōi q̄ venditōi. cū d̄mū retineat 7 aliqd̄ certū ānuatim recipiat. vide spe. de loca. et condu. s. nūc aliqua. inde emp̄bitheotic^o. a. um. adiectiuū. **U**n d̄ emp̄bitheoticus contractus. emp̄bitheotica concessio 7 emp̄bitheoticū instrumentū. **I**nde etiā emp̄bitheotico as. i. emp̄bitheosim concedere. **E**t ē natura bu^o cōtractus vt soluat pensio sic cōuetū est nisi res ex toto periat. **I**tē qz licet d̄no auctoritate sua emp̄bitheotā 7 e^o successorē expellē

si p trienniu cessauerit soluere pensionē. Sed em-
pbitheota ecclie p bienniu repelli potest si nō sol-
uerit pensionem.

Empbitheota v'l empbitheoticiari dicitur ille q agz
p dicit vel accepit ad temp' colendū sub certo p
cio. cuius p'rarū dñs iulrad' tenuit. vicz q nū
q ad temp' sed bñ ppetuo tpe p dicit q diu viuet
hereditario iure tenēdū 7 colēdū sub certo p'cio
7 certis p'ntiōibz. put inē ipos p'tractū est p. l. j.
l. de iure empbi. ibi ppetuo stabilitate. 7. ff. si
ag. vect. vel empbi. pe. l. j. §. quin imppetuū. Et
dicit b' exp'ssū eē in. l. j. §. quicūqz. l. d' sū. patri-
mo. v'l ppetua scriptura iterueniēte 7 p'fesu vtri-
usqz. i. dñi. 7 empbitheote adhibito in hoc stati-
scz vt dñs aliqd. p re accipiat fm q inter eos cō-
ueniret v'l pecuniā vel aliā rē puta prediū aliqd
v'l silē vt p'pū sit dñi. Itē vt b' empbitheota de
ceteris ānis singlis vel duos venetos v'l simile
soluat in specie redditum. p'out ait a30 in sum.
l. de iure empbi.

Empbitheomata v'l empbitheomata fm a30. c.
ti. sunt res meliorate. Et ita exponit ter. l. iij. c.
e. ti. vel melioratōes quibz ager labore sic retinē-
tis melior effici.

Emplemata dicuntur impositōes. vñ emple gre-
ce est impositō latine. v'l sūt sup'plētōes siue sup'a
bundātie. Item emplema est eminēs scriptura.
Et dicitur accur. in. l. i. tigni. ff. ad exhib. q emplema-
ta sunt ornāmēta vasoz vel ornāmēta aut varietates
colorz. vt. ff. de tri. vi. 7 ole. lega. l. iij. §. j.

Emolimētū capit' p sustētāmeto i d'p'ositōe cō-
tento 7 onere sibi ānero. qz ex emolimētō reglat
on' vt oneris vel quolibet alio medio disponēte
p'clūū videt' 7 materia subiecta patit'. b. g. lego-
ticio. r. 7 volo q det seyo. xv. nō tenet on' i. v. et
sic i' excedētī q'itate. l. ipator. §. j. ff. de le. ij. Rō
qz licz bec sit volūtas testatoris. tñ materia subie-
cta nō patit' b' significatū. l. on' eē sine emolimē-
to v'l citra emolimētū. qz quē nō honoro. eūdem
nec onerare debeo. Itē ibi lego. r. tibi vt des t'is
cio libz tuū q valet. xv. si acceptas. r. teneris ad
on' libz valetis. xv. l. impator. §. em' vero. de le.
ij. Rō. qz significatū sumit' ex v'bis testatoris et
acceptōe legati. Nā p acceptōz videris rē tuā i-
tātuz extimasse i q onorat' es. Itē ibi testator le-
gat tibi. r. 7 rogat vt sicutū seruū alienū q valet
rv. ticio des. Si acceptas legatū nō teneris tico
v'ltra emolimētū. l. generalit'. §. q alienū. ff. de si
deicō. here. Rō qz acceptās verū i' r' ignorat va-
lozē rei aliene. Itē ibi testator legat tibi sūdū va-
lentē centū si centū dederis heredi alieno. si one-
raris restituere sūdum nō teneris v'ltra emolimē-
tum. l. ciuitatibz. §. j. ff. de le. j. similiter si sūdus
legatus est ticio 7 oneratus est i dādo alium sū-
dum q est maioris valoris non tenet onus v'ltra
emolimentum p' al. l. impator. Itē n' ibi testator

legat mēsam que est debitoris 7 creditoris. lega-
tarius acceptat 7 onus debitoris ē v'ltra emolimē-
tū tenet onus. vt i. l. cum pater. §. mēse ne-
gociū. ff. de le. ij. quia ex vniuersitate concurrit
volūtas testantis 7 acceptantis. Nā nota q mi-
nus emolimētum nō patitur maius onus. Sed
tamē onus nō censet minus quādo vere v'l ficte
est equale. 7 sic diminuto emolimento dimini-
tur onus in q'tum esset emolimento maius. Et
hoc verum nisi vbi potest culpa imputari habē-
ti emolimētum. sed tūc nec onus videtur maius
quia equiparasse videtur ei. finaliter post mul-
ta dicta bar. 7 doct. in. l. plaucius. ff. d' cōdi. 7 de
mon. p'cludit q emolimētū on' sibi iniūctū regu-
lat 7 volūtas disponētis v'l acceptātis d'clarat.
Emologari als emologari ē p'firmari. vt dicit'
q arbitriū emologat'. i. p'firmat silētio. r. die 22
tacite v'l exp'sse fm Hoff. i. sū. d' arbi. §. effectus.
Emunitas fm Hoff. in sum. eodem ti. est libera-
tas concessa eccl'is vel eccl'asticis personis.
7 rebz alijs ad eas spectantibus. v'l est priuile-
gium eccl'astice libertatis v'l personarum vel
rerum ad eum pertinentium. Dicitur autē emu-
nitas. quasi extra emunia id est officia vel ones-
ra a quibus eccl'ie sunt immunes. vt eo. ti. c. ec-
clesia. Unde locus p'secratus scilicet eccl'ia habet
emunitatem id est libertatem vt nullus inde
trahatur per vim. nisi in casibus. scilicet si fugi-
ens ad eccl'iam sit publicus latro vel nocturn'
populatoz agrozum. id est deuastatoz fructuum
in agris. etiam si in ipsa eccl'ia commisit ho-
micidium furtum vel maleficium. quia frustra
auxilium legis implorat qui committit in legē.
de v'suris. quia frustra. d' ap. c. an sit. l. de iure
deli. l. sanximus. §. si vero. Del dicitur quasi ex-
tra munia. id est munera. nō enim eccl'ia subit
sordida munera vt calcis coquende. arene fodiē
de 7 similia. De gbus v'te Hoff. in sum. eo. ti.
Enucleare ver' ius. i. e' nucleū obscuritat is
ponē. Nā put a30 dicit. l. d' ve. iu. enu. In iure i-
uēt qd ē amax. ita 7 i de. iure erāt tot mltitudi-
nes q nō eal b're v'l legē potēat. Nā sic i nucleo
dura testa iuēt. ita ibi dure 7 iūq' sine erāt. Itē
sic nucle' cū iutili pellicla regit' 7 latz. ita 7 i il-
la mltitudie tāta iblata sup'fluitate ātiq' 7 neces-
sarijs 7 vtilibz collectis. put meli' fieri potuit iuf-
vet' enucleatū ē. Nā meli' ē pauca 7 y dōea effū-
dere q mltis iutilibz p'guari. vt. l. e. t. l. ij. §. 7
si aliqd.

Enūciatiū sū b' d' se tātū significat quātū sōat. l.
enūciatōz e' qd ē. v'l qd n' ē. sic nūci' dicit. qz refer t
volūtatē dñi sui. l. qd velit 7 qd n' velit. vt in. l. 7
licz. ff. d' p'sti. pecu. Nāqz tñ v'bis enūciatiuis sig-
ficat' d'p'ositio qñ b' significari concludit' ex quo-
uis probabili significato. verbi gratia. l. creditor
dicit debitori suo quez scit esse debitorem profi-

teoz te nō teneri vel teberi. **Hec** sūt verba enū-
ciatiua tū 7 falsū enūciāt. qz vep est ipm teneri
7 n̄ hec ōba verā libtatē iducūt. l. tte pactū. ff. d.
pact. **Rō** est volūtas pferētis ex fauore libera-
tōis. sec⁹ si ignorat pferet. **Ite** ibi testator lega-
uit mltā vroz. 7 dixit se nō dubitare queqz acce-
pit vroz liberis p̄munib⁹ f̄stitūtā. **Hec** ōba n̄ du-
bitare. nō sūt dispositiua s̄ enūciatiua: qz enūci-
ant volūtatē mulieris 7 e⁹ factū futuz in rebus
sibi legatis. 7 tū accipiunt p̄ fideicomisso. 7 sic
significat dispositōz. vt i. l. vnuz ex familia. S.
fi. ff. de le. ij. **Rō**. qz volūtas testatoris ex signifi-
cato a maioris ad liberos ex firmitate enūciati-
onis dicit se nō dubitare. **Ite** ibi i iudicio. **Consi-**
teoz me tibi debere. r. significat dispositō. qz per
h̄ ōbū obligoz soluere. licz an nō essem obligat⁹
. l. vnica. C. d. p̄fess. **Rō**. qz h̄ importat p̄ceptū iu-
dicis de soluēdo exp̄ssū vel tacitū. licz ei exp̄sse n̄
p̄cipiat. h̄ tū p̄cepto. 7 ex p̄fessōe sufficient. p̄
bat debitū 7 sic lex h̄ disponit etiā p̄ter volūtatē
obligati p̄ter necessitatē iudicij. **Ite** ibi extra iu-
dicij. **Confiteoz** me tibi debere. r. ex cā mutui.
p̄ hec ōba nō significat dispositō. s̄ tū enūcia-
tio ex q̄ onē sufficiēs p̄batō debiti. ff. de positi. l.
publico. S. fi. **Rō**. qz h̄ tū significat ōba. nec p̄
aliūde p̄cludi dispositō. nā obligatō facili⁹ iherē
sic liberatō. **Ite** ibi extra iudicij. **Confiteoz** me
tibi debere. r. nō exp̄mēdo cām. h̄ tū ē enūciatio
sed ex ea nō inferē sufficiēs p̄batō debiti. l. cū in
debito. S. fi. ff. de proba. quia non sufficiēter cō-
cludit cū nō appareat de quo debito.

Epidometici dicūt q̄ habebāt sub se mēsurā-
tores q̄ mēsurabāt hospitia. 7 i eminēte loco de-
sēbebāt noīa eozū qui ibi habebant hospitari.

Epitogiū est vestis vl̄ tappar⁹ supior clericū. et
d̄ ab epi qd̄ est supra 7 tego q̄i sup̄ regēs. no. i
glo. de. ij. de vi. 7 bone.

Epithimū est suspētio vni⁹ septimane vel ē que-
dā increpatō vel gen⁹ pene. fm̄ **Jobannē** in glo.
xxj. q. iij. c. omnis iactantia.

Eps d̄ ab epi qd̄ ē sup̄ 7 scop⁹ vl̄ scopin itēdere
q̄i sup̄ itēdēs. qz h̄ curā supra itēdedo sup̄ oēs
laicos 7 clericos sibi p̄missos. vt. viij. q. j. g epa-
tū. rj. di. clericos. vbi etiāz iter p̄tat̄ speculatoz. eo
qz speculect̄ subiectoz mores 7 vitā. c. officiū p̄si-
lit i p̄fectōe crismatis. crismatōe frōtis. collatō
ne ordinū 7 p̄secratōe ecciaz 7 altariū. vt de sen-
ercō. c. g piculosū. li. vj. i glo. j. **H̄z** qz papa no-
minat se ep̄m. nota. q̄uis i eccia dei sint dignita-
tes ep̄atu maiores. tū qz i eccia sūt nouē ordies
pal. c. clericos. 7. xxij. di. ep̄us. 7. c. se. licz fm̄ the-
ologos solū sūt septem ordies qui ep̄atū 7 psal-
mistatū omittūt. 7 in istos nouē ep̄at⁹ maior.
iō papa nō a dignitate. sed ab ordine noiari vo-
lēs. vocat se ep̄m fm̄ **Jo. an.** i pn. li. vj. **Et** ep̄us

eligend⁹ d̄ h̄c has p̄ditōes. **Un.** **Anni** triginta
sacer ordo pura volūtas. 7 moruz gūitas sapia
spōsa pētis. **Locurēs** fama de e⁹ hec dāt pontifi-
catū. vt de ele. cū i cunctis 7 vide **Hoff.** d̄ tēp. or.
qz longū declarat reglas aplicas. vt ep̄s ē p̄ ec-
clesie. r. cv. disti. esto. 7 etiam procurator de do.
ca. ij. r. q. ij. casellas. rj. questione. ij. sine excepri-
one. 7 tenetur reddere rōez p̄ aiabo sibi p̄missis
si male custodiēt oues suas. de re iudi. c. penl.
Ep̄la decretal. **Re. sup̄.** decretalis ep̄istola.

Ep̄la diui adriani fm̄ guil. i spe. de renū. d. i p̄-
mis. g sub. S. finitis. locum h̄ inter fideiussos
mandatores 7 p̄stitutores. itē in tutores. **Et** est
ill⁹ ep̄le officiū. qz q̄uis aliq̄ sint i solidū obliga-
ti. tū p̄ e⁹ b̄ficiuz si oēs pazes sint i soluēdo. tē-
pore litis possūt postulare. vt diuidat̄ actio inf-
eos. vt vnusqzqz p̄ virili portione als actione cō-
ueniat. aliq̄n nisi dicto b̄ficio iuuarent. possz
creditor quē mallet i solidū puenire. vt. l. d̄ cō-
shi. pe. l. si. 7 insti. de fideiussō. S. si ples. 7. ff. de
fideiuss. l. inter fideiussos. 7. l. si dubitare. Si
ḡ huic b̄ficio fuerit renūciatū. poterit creditor
quē maluerit puenire. **Quō** at̄ renūciat̄ instru-
mento huic beneficio. vide ibidem.

Epitaphiū est scriptura siue titulus in lapidib⁹
sepulchroz sculptus.

Equitris dignitas erat i bis q̄ romā custodie-
bant. **Quā** t̄ hi habent p̄ absētib⁹ reipublice cā.
Et dicit̄ accur. qz aliq̄ erāt p̄sidētes. qz simplex mi-
lita nō ē dignitas. ad h̄ vide accur. c. ti. i **Rub.**
. l. li. rj.

Equicius dicitur custos equozum.

Equiciū als equiriū est grex equoz. fm̄ accur.
in. l. qd̄ g. ff. de vsufrū. quēadmodū qz vtatur.

Equas ē puenientia rex q̄ cuncta coegpat. 7 in
partib⁹ rōib⁹ paria iura vl̄ iudicia deliderat. vt
. l. ad. l. falci. l. si. d. g. mutuasti mihi centū au-
reos mutuo. mō equū ē qz isti numeratōi pueiat
solutō fm̄ eandē q̄litatē 7 q̄titatē. vt. ff. si certū
petat̄. l. mutuū. **Ite** de di tibi damnū centū aure-
oz. dignū instū 7 equū ē. vt fm̄ eandē q̄titatē
dānū tibi refartā. **Equas** est d̄ qdā mitigatō tē-
pans iuris scripti rigorē. 7 i glo casib⁹ tal̄ equi-
tas p̄ferat̄ rigori iur. no. **Jo. an.** de trasac. c. fi.

Equanimiter. id est equo animo.

Equo calcitros⁹ d̄ q̄ solius est calce ferire.

Emissari⁹ d̄ d̄ q̄ facili⁹ salit sup̄ aq̄s vel per
aqua 7 fossata.

Erazū est repositoriū pecūie. ab ere dictum.

Ergagabi dicunt̄ operarij laborantes in statio-
nibus suis. 7 dicitur ab erga quod est opera et
gabor labor.

Ergastaria sunt stationes operariorum. 7 dicitur
ab erga id est opera vel opus. et steron sta-
tio. quasi operis statio. vt no. **L. de opa.** l. ij.

Ergascula dicitur carceres vel pressiones. Et dicitur ab
er quod est lis et scolon missio.

Ergo no. Jo. an. de sum. tri. dānanus. in prin.
Ermofodit⁹ est quilibet q. h. v. trunq. serū. An autē
ad testificandū exhiberi possit. q. l. itas ser⁹ iualecē
tis demōstrabit. Si em calore durante. p. vizo se
gesserit. f. cipi⁹ i. testē. als. non. iij. q. iij. c. j. p. me
dū. S. j. Itē t. h. s. puni⁹ itez ifames. 7 n. p. t. c. aduo
car⁹. iij. q. vij. infamis.

Erro⁹ est pusill⁹ fugitiu⁹ q. nō q. dē fugit h. ex p. s. uet
dine quadā aberrare solet. 7 frequēt sine cā va
gat. t. p. i. b. s. q. in rebus nūgatorijs consumptis.
tandem licet iero redit ad domū. vt. l. q. s. sit fugi
tiu⁹. S. errorem. ff. de edi. edic. S. v. r. erro faci
at furuz sui sicut seruus fugitiu⁹ et an sit in v. s.
capitulis. prinū dubium est disputabile. vt in
glo. legis prime. L. de ser. fugi. q. dicit. in fi. q. ali
qui sint p. tra. vt sunt Franci. accur. marti. sil. 7 c.

Ez catho. saccus tenet ibi q. sic. Ratio p. ma. qz
erro h. z. aim lucrandi v. sum sui. Secda rō. qz licet
nō sit furtū odiosū vl. penale. ē tū furtū fauorabi
le 7 rōnabile ne p. iudicet d. nō. Ad scdm dubiuz
similitē responderet q. sic. vt ho. plenius p. doc. in.
d. l. j. sup. glo. ij.

Errare est aliud p. alio putare. r. r. vij. di. q. uis.
r. r. ij. q. ij. i. glo. i. fi. Et no. Jo. an. in cle. j. de iudi.
sup. b. certa sciētia. Et nō q. errās nō semp. deci
pi⁹. vt si fu⁹ ducat liberā q. credit acilla cū ei⁹ cō
ditio meliore. q. rōe talis erroris nō possz diuoz
tū petē v. rōe p. sentēte f. m. goff. de piug. seru. S.
si liber. vbi alij alie dicit 7 forte ite. q. sic igno
rantia opponitur sciētie. sic error p. sentē. vt in
glo. in cle. prealle.

Error est qn aliqd alie p. tigit vl aliud est q. credit
vl putat. i. glo. c. pal. i. fi. vbi dicit aug⁹. ex encheri
q. nō ē arbitradū p. t. m. aut si ē. nimiu esse atq. le
uissimū. etiā error p. m. n. excusat 7 facit ius. vt
in. l. barbarus. ff. de offi. presi.

Error adnotozij i. scfo p. r. dargui vsq. ad sniaz.

Error calculi s. m. azo. in sū. e. t. est error p. puta
tōis. vetēs em p. putabāt p. lapillos q. calculi vo
cabant. p. eo q. pedibz qnq. calcāt licet nō im
pune. Un p. s. i. s. hūc materne diē numera meli
ore lapillo. Quia p. bono die ponebāt bonū la
pillū. P. h. q. etiā calculus ponit. p. cognitōe can
se. vt. L. de iudi. l. rē nō nouā. Etiā qnq. p. scē
tia. L. de ap. l. si actor. ibi. de teriore calculū. qz
cā calcāt. i. t. mināē p. sentētia. est glo. in. l. vnica.
L. de errore calculi.

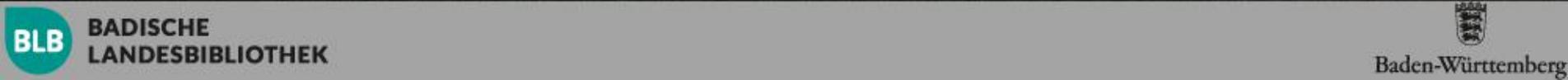
Error itolerabilis est error a iure reprobat⁹. Et
nota q. error sumit p. facto siue sit error iuris.
siue facti. quia licet sit iuris inquantuz est error
facti. tamē est cū sit in alio quam in v. ritate. v.
grā. ticius vir honest⁹ petijt a me pecuniā sibi mu
tuari. dixi q. mutuarē assignādo sibi diē. illa die
venit alē tici⁹ vilis q. assumulabat illi i. facie di. se

est illū 7 p. h. sibi trado 7 mutuo. ibi ē error i. q. ipe
dit d. n. i. n. s. l. t. l. si q. v. r. o. r. i. S. cū ticio. ff. de fur.
qz significatū sūptū ē ex errore i. p. s. o. n. a. Rec edens
p. sentē in istū cui ēdit saltē sciēt. q. sibi nō ēdat iu
re. Itē ibi tico amico meo ēdo rē ex cā donatōis
quez credo sane mētis esse cū sit furios⁹ impedit
ēnslatō d. n. i. l. q. meo. S. si furioso. ff. de acq. poss.
qz furios⁹ nō acgrit d. n. i. u. z. cū nō beat p. s. e. i. u. 7 sic
error ēdētis h. n. i. b. i. l. opat qz qnq. v. l. l. z. p. s. e. i. t. e. t.
ēnslatō n. t. n. ēnslatō. Itē ibi filiūssail. asserēs se
patremfa. vl fu⁹ libtū petijt a me sibi mutuari 7
mutuo. n. i. p. e. d. i. t. ēnslatō d. n. i. l. si q. v. r. o. r. i. pal. 7
S. fu⁹. 7. l. fal⁹. S. si q. s. ff. de fur. qz error ē i. q. l. i.
tate nō significatē n. p. s. e. i. u. ēnslatō. licz aliq. p. tra.
h. si ēdo digestū vetus credēs codicē. n. ēnslatō do
m. i. u. z. l. si me i. vacuū. i. p. n. ff. de acq. poss. qz res q.
tradit n. i. t. e. d. i. t. q. n. ēnslatō. Et res q. m. a. s. s. e. r. t. i. t.
v. i. t. n. traditur. sec⁹ si i. n. o. i. e. error sit. vt ēdo tibi sū
dū cornelianū sub noie sēpronij credēs sic vocari
certe n. i. m. p. e. d. i. t. ēnslatō d. n. i. qz p. s. e. i. t. ē i. r. e. 7 d. n. i. j.
ei⁹ translātōne. 7 sic de alijs suo modo.

Erupta cesa dicitur oia illa q. ceduntur 7 erunt.
Estimatio sūt ocre scz calciamēta de coreo q.
bus etiā aliqui vtuntur iterdū in estate. Et sunt
optima apud senctū seuerinuz. vt dicit. Jo. an.
in cle. ne in agro. de sta. mo.

Estimatio significat taratioem put subiecta mate
ria vl q. d. n. i. s. aliud mediū significare declarat. v. g.
res traditur estimata h. addito q. reddatur esti
matio et non res. Et h. significatur emptio et ven
ditio. vt. in. l. q. t. i. e. s. ff. de iur. do. v. d. i. res estiata
data viro in dotē. si est emptā. vir agē potest ex
pta contra v. r. o. r. e. m. de b. i. n. s. i. de emp. et ven. in
prin. 7. l. estimate. ff. de ma. et. l. p. l. e. z. q. z. in p. n. ff.
de iur. do. iuncta. l. necessaria. i. p. n. ff. de peri. et
como. rei ven. Sed ibi res datur estimata hoc
pacto. q. res reddatur et non estimatio. tunc uō
est emptio sed significatur q. re perempta vel di
minuta attendatur estimatio facta. l. si inter vi.

E. de iur. do. Rec periculum diminutionis vel
pemptionis sit recipientis nisi sit in culpa. quia
cū rem traditam teneatur reddere. piculum de
beat esse domini rei. Sed i. casu p. cedēti piculū vl
deterioratio rei transit in recipientē. vt. l. estiate
pal. Itē si ibi res dat estimata in dotem h. pacto
q. reddatur res vel estimatio. tunc significat r. a. s.
ire periculum pemptionis sed non deterioratio
nis. l. plerunqz. S. si. cū. l. se. ff. de iur. do. Et hoc
ex natura p. r. a. c. t. u. s. et alternatiue. Nam natura
dotis est. q. dominū transit in maritū. 7 sic picu
lum est suū. Sed ex natura alternatiue alterum
hoz sufficit aut rem reddi aut estimatiōez. i. n. g. r. a.
regulam. i. alternatiuis. de regul. iur. li. vj. S.
res perempta reddi non potest. ergo estimatio.
Res autem deteriorata reddi potest. q. si reddi
non est reddenda estimatio.

Etas legitima semp intelligit de naturali non de ea que per principis beneficiū implet. vt. l. de hijs qui ve. eta. impe. l. v.
Etas pupillaris est minor. xiiij. annis. in masculis et in femina. xij. ff. de verbo. sig. l. pupillus.
Etas pubertatis diuersimode accipit. nā in nuptijs p̄bēdis etas pub̄tatis ē i masculo. xiiij. ānis et i feia. xij. ānis. vt isti. d. nuptijs. i. p̄n. cū ibi no. nō at idē tps requit h̄ alimēta r̄grūt vsqz ad pubertatē q̄ de bēnt masculo ad. xvij. annū. feie aut vsqz ad. xiiij. ff. de ali. et ci. le. l. mela ait. in prin.
Etatis venia ē p̄uilegiū qd̄ impetrat minor a p̄cipe vt habeat p̄ maiore. impetrat autē eā masculus maior. xx. annoz. femia autē maior. xvij. vt. l. ij. l. de hijs qui ve. eta. impe. **N**aturor em̄ est serus femia: hac ratōe. vt no. accur. i. glo. vij. l. ij. p̄al. qz mala herba cito crescit et citius est subdola mulier et auara. ff. ad velley. l. si ego. in fi.
Naz regula naturalis est. **Q**uanto longius res habet esse. tanto tardius ad p̄fectionem deuenit. et ecōtra quāto breui⁹ habet esse tanto maturius ad p̄fectionem deuenit. patet h̄ in plantis et brutis. **S**ed vir longi⁹ habet esse q̄ mulier. ideo tardius ad p̄fectionem deuenit quā mulier. et ideo mulier citius subdola et sagacior efficitur.
Et idem est quod quīs. de sumo. c. et si questiones. de offi. iudi. or. c. et si ab apostolice. in cle. de iureiur. et si cristus.
Et hec coniunctiua licet p̄prie copulet. ff. de condi. insti. l. si heredi: tamen aliquādo sumit p̄ vt. ff. de ver. sig. sepe. cū filiis. Aliquādo repetit q̄ litates p̄cedentes. ff. de fundo instru. vt instru. le. ga. l. seyo. §. gayo. Aliquādo p̄. i. vt. c. ij. de sp̄o. l. i. no. i. c. ij. d. r̄scrip. vbi d̄ h̄. **E**t h̄ec dictō et. p̄iūgit principaliter fil̄ et successiue put infertur ex significato tunc hoc dictante et fm̄ q̄ voluntates disponētis quouis medio significare declarat. **N**am quōqz ē coniunctiua rerū principalit̄. quarū tamen vna est alteri successoria. vt dicens. do. lego fundum et eius instrumētū p̄cipaliter. etiam significat instrumētū legatū licet sit accessorium ad fundum. et extincto fundo legato non extinguitur legatum instrumētū. secus est in p̄positione cum. que coniūgit accessorie. fa. l. cui fundus. ff. de sū. instru. et instru. lega. possit etiā tñ faciliter trahi ad coniūgēdum accessorie p̄ voluntate disponētis q̄ expr̄met et p̄ cum. **S**ignificat etiā ibi successiue. filium meū et nepotē heredes instituo. nā intelligit q̄ filius admittatur et eo deficiente nepos. l. gallus. §. si. ff. de li. et postu. **R**atō. quia nepos non simul admittitur cuz filio. et hoc ex ordinata caritate seu naturali affectione. argu. l. generalit̄. l. de insti. et substi. sub conditione fa. et. l. luci⁹. ff. de here. insti. vbi disiunctiua resoluitur i coniunctiua p̄pter volūtatē que cōcluditur ex caritate. fa. l. cū frater.

S. cū pater. de le. ij. **I**dem in contractibus si quis emit redditū vlt fundū p̄ se liberis et nepotibus. ibi et coniungit successiue. scilicet q̄ primo pat̄ solus admittatur. post liberi. deinde his deficiētibus nepotes.

Etates sunt ser quibus generatio et status hominis finitur. xxxv. q. iij. c. j. et 30. an. in prin. li. vj. **A**lij ponunt septem etates hominis. **S**imiliter. vij. mūdi. **U**nde. **I**nfans inde puer adolecēs post iuuentis vir. **D**icit inde senex postea de crepitus fit. **A**nnos prima tenet. vij. et altera bis tot. **T**ercia quater. vij. h̄ q̄draginta quater. **A**nnos exultat ad gn̄quaginta iuuentus. **S**ed si porrigitur ad. lxx. senectus. et tunc decrepit⁹ in certo tpe durās. **I**tem nota verus de etatibz mūdi. **P**rimus adam iustusqz noe magnus pat̄ abraham. **E**t post hoc moyses dauid natusqz redemptor. **S**eptima sine caret locat in requiemqz beatos.

Et cetera quādoqz scribitur extense pro duabz dictionibus. et sic disponit fm̄ q̄ relatiuum sequit̄ si saltē aliquid sequitur. vt dicēdo. et cetera que sunt scribenda. alis respicit omnia que p̄missa sūt. **N**ōqz scribit̄ abbreviate. vt 7c. sic omnes p̄perbendit clausulas consuetas apponi in tali contractu. **D**e hoc traditur in. l. gallus. in prin. ff. de libe. et postu. et no. in. c. quoniam contra falsam. de proba. vide. s. de. l.

Est fugie. i. statim vel continuo. vt in. c. unico. de sta. mo. li. vj.

Eulogium idem est quod testamentum. vt in. c. nos quidem. de testa. et in. l. iubemus. l. de testa. et. l. quidem eulogio. l. de iure deli. **I**ta exponit **H**er. de testa. apud nos autē aliter accipitur. vt. ff. de re mili. l. de sortoz. circa prin. et dicitur ab eo quod est bonuz et logos sermo. quasi 7c. **E**t fm̄ **H**ost. ab eo quod est stebile et logos sermo. quia vt in plurimum fit in extremis. et est nota doloris. **E**tiam eulogia dicunt enencia que olim portabantur metropolitanis ad consiliuz p̄ncipale. vt. xvij. dist. ca. d. eulogijs. vbi fm̄ glo. eulogia dicunt miera q̄ defert subditi suis platis **E**uidēs ē qd̄ sp̄ palā ē et euidēt̄ apparet. j. q. j. vt euidēt̄. de accu.

Euidētia. ff. de p̄tra. emp. l. ca. q̄. **E**t qd̄ ē i euidēt̄ n̄ illa p̄f̄ terginezatiōe celari. de cobra. cle. et mu. c. vl. de offi. ord. si canonici. §. ceterū. li. vj.

Eunuchi fm̄ azo. i. sū. **L**. e. ti. dicunt sp̄adones tñ et nō castrati. boies autē barbati extra solū romanū imperij possūt eunuchi fieri. aut penam ca-pitis subeant.

Euicē ē aliqd̄ ab aliq̄ extorquē l' eripe l' p̄ sniam iudicis agrē. **R**es etiā euicta dicit̄ cū ē amissa **E**uictio fm̄ azo. in sum. **L**. de euic. fm̄ quosdam ita diffinit̄. **E**uictō est rei empte vlt ex alia iusta cā accepta per sententiam iudicis abductio. vel

vt petat alio euincere omissio. nec em sem p e ne-
cessariu re abduci vt videt euicta. vt. ff. e. ti. l. euic-
ta. §. 1. Et euictiois cautio solet p̄stari a veditore
ipi emptori ad h. vt si aliq̄s ab emptore re eptaz
tāq̄ suā petat dicēs eā sibi eē obligatā aut aliq̄d
ius i ea habē emptor recursuz 7 regressū habeat
ad veditore cui denūciare h tenet 7 veditore debet
assistere 7 defendere emptore i causa euictiois. Et
dicit euictio alicui rei i causā alteri abducte p
iudicē acquisitio. vide supra cautio de euict.

Exactio. i. petitiō. nā exigē e re ab alio petere.
Exautorizare ē militē cingulo vel clericū ordibz
spoliare. vt i. l. q cū vno. §. nō omnes. ff. de re mi-
li. **Nel** est statū alicui v̄l auctoritatē ei auferre.
et q̄nq̄ hz fieri ex p̄sse q̄nq̄ tacite. vt si princeps
v̄l dux belli militi i exercitu delinquenti calcaria
abcederit. talis d̄r tacite exautorizatus. dato q̄
nil exprimat et expr̄sse. vt si dux exercitus militē su-
gitiuū exheredauerit. **De** potest habē locū in cle-
rico. q̄ exautorizare etiā idē sonat q̄d degradare.
Excandescere ē subito irasci habendo similitudi-
nez iter furore et estuantis ferri candorem.

Exceptio ē rei defensio p̄ quā se defendit et tunc ab
actore. Et fm a30. i. l. 3. §. l. eo. ti. q̄nq̄ ponit lar-
ge et imprope p̄ omni defensione put reo p̄petit eti-
am si nulla actori cōpetit actio. et tūc q̄dā vocat
eā exceptioez facti. vt q̄n sine actōe q̄s calūmiose po-
nit. **§. 30** vocat eaz exceptioez intentiois. 7 de ex-
ceptioibz intentiois q̄ sint no. ff. e. ti. l. i. in p̄n. 7. l.
ij. §. illud. **l. de** transac. 7 talis nō p̄t de iure exp-
iri. q̄ nemo p̄t exp̄iri sine actōe. vt cū tūc nul-
la sit actio. nulla p̄t dici actōis exclusio. h̄ d̄r cō-
tra intentioem actoris defensio. vt q̄n q̄s se in aliq̄
instumēto obligat ad aliquid sine exceptione iu-
ris vel facti. senl̄ q̄ p̄tra h̄ nullaz faciet defensi-
onē de iure v̄l de facto. **Disfert** tū exceptio 7 defen-
sio **Quā** defensio p̄prie d̄r q̄ ip̄o iure actōz tollit. vt
solutio q̄ ē ei q̄d debet reddidit. 7 acceptilatōe ois
obligatio tollit. in l. i. §. mo. obli. tollit. i. p̄n. 7. §.
Itē p̄ acceptilatōem. **Itē** renūciatio d̄r defensio.
c. sup. b. de renūc. cordat glo. inc. j. de lit. prest. li.
vj. vbi nota et glo. penul. q̄ omnis exceptio p̄m-
ptoria q̄ p̄mit lrās 7 grām opponit ante 7 p̄ lit.
prest. **l. de** excep. l. vl. **Et** no. **Holst.** 7. inno. in.
c. p̄stitutus. de rescrip. **Itē** large d̄r etiā exceptio
esse replicatio q̄ datur actori. omnis em replicatio
est exceptio. vt. ff. eo. ti. §. replicatiois. **Et** sic se hz
exceptio ad actōnem. sic replicatio ad exceptioez.
fm goff. de p̄ba. in sum. **Stricte** d̄o 7 p̄prie exce-
ptio ponit p̄ illa defensione q̄ p̄petit reo p̄ actorez
p̄p̄tētes in eū. 7 sic d̄r actōis exclusio 7 hec ē ex-
ceptio iuris. vt si petis a me debitū et ego excipio
q̄ remisisti mihi. vel q̄ fecisti meū pactū de n̄ pe-
tendo. v̄l q̄ n̄ venit dies p̄firus. vt sumit v̄t q̄s exce-
ptio. ff. e. ti. l. ij. p̄mo respō. 7. §. replicatiois. 7 q̄
exceptio sit actōis exclusio. habet de elec. dudū.

sup. d̄. iritari. in glo. **Exceptio** diuidit̄ in plura
genera. quia alie sunt tēporales 7 dilatorie. alie
p̄petue 7 p̄emptorie. vt. ff. e. ti. l. j. §. exceptiones.
Alie sūt odiose. vt macedoniane. **Alie** fauorabi-
les vt velleyane. hec diuisio colligit̄ ex. l. q̄ excep-
tioez. ff. de p̄di. in de. **Itē** alie sūt in rem alie in p̄-
sonam. vt. ff. e. ti. l. j. §. exceptiones. p̄al. **Itē** fm
Holst. 7 spe. alie sūt anormale alie iurte. 7 mul-
tas alias diuisiones dicit doc. p̄sequit̄ vide eas
Exceptio dilatoria est que causam differt. vt in
sti. co. §. appellatur. **Et** istarum est multiplex di-
uisio. de qua aliquātulum no. in. l. exceptionez.
l. de probat. est enim quedam dilatoria solutio-
nis que sapit istam naturam quod respicit acti-
onem nimis tempestiue intentatam et debet op-
poni ante litem p̄stata. sed probatio eius sit post
lit. cōtest. c. inter monasteriū. de re iudi. **Quedā**
est dilatoria iudicij que opponitur proprie ad im-
pediendum iudicium ante lit. cōtest. et probat-
ur tanq̄ preiudicialis. et expedienda venit an-
te lit. cōtest. **Et** idem dicendum est de replicati-
one eiusdem. **Quedam** ē declinatoria fori vt ibi-
dez no. **Itē** colligitur hec diuisio ex. l. iij. in fi.
ff. e. t. et vide de hoc spe. e. ti. **Et** nota quod decli-
natorie iudicij sunt in initio p̄ponende. **Et** sunt
ille que contra iurisdictionem iudicis opponunt̄
Ratio. ne si eis scienter obmissis ad alia p̄ceda-
tur. videat̄ quis in iudicem p̄stare. **l. de** excep-
l. vlti. nōt **Holst.** de dila. §. sūt 7 alij. i. fi. **Sūt** eti-
am ille p̄bante in initio vt prius sciat de iuris-
dictōe iudicis anq̄ p̄cedat ad v̄teriora. h̄nt ta-
men etiam locum post sententiam si ex ignoran-
tia obmittantur. de sen. et re iudi. ad probandū.
l. si a non cōpetenti iudi. l. vl. **Etiam** dilatorie
p̄ponende et probande sunt ante lit. cōtest. c. in
mona. p̄real. et. c. pastoralis. de excep. **l. de** prob-
bat. l. vltima. **Dilatorie** solutionis sunt p̄ponen-
de similiter in initio cause. i. ante lit. cōtesta. et
p̄bante postq̄ actor suam intentionez fūdauerit.
sed peremptorias probabit reus postq̄ actor su-
am in tentionem probauerit. de hoc vide goff. de
proba. §. restat.

Exceptio peremptoria fm spe. vocatur sic. quia
actionem vel intentionem agentis p̄mit. fm **Jo.**
an. c. j. de lit. prest. li. vj. seu ius ledit. vt in l. i. de
perpe. et temp. ac. §. p̄petue. vt pactum de nō pe-
tendo imppetuum et iurandum de non agēdo
vel accusando. videlicet petebam a te centum et
tu excepisti q̄ pepigi tecum de non petendo in p̄-
petuum vel iuravi non agere vel accusare. q̄ ip̄o
iure tollūt naturalez obligationem. vt. ff. d̄ iure
iur. l. si. circa princ. q̄d doct. intelligunt esse ve-
rum de voluntaria et conuēctionali secus aut de
necessaria. **Qualem** aut ip̄o iure nō tollunt h̄ ope
exceptionis elidunt. **Et** fm a30. semper obstant
be agenti etiā si cessauerit agere p̄ mille annos.

Exceptio perpetua est q̄ perpetuū habet effectum. vt cū petis a me debitū excipio q̄ tu remisisti mihi. hec exceptio perpetua dici potest et perpetuo cōpetit quicūq; actor agit. q̄ exceptio nō cōpetit nisi q̄ agat. ff. de excep. l. exceptio.

Exceptio tēpōralis est q̄ ad tps vtilis ē. vt cū petis debitū excipio q̄ fecisti pactū meū de n̄ petēdo. hec exceptio vsq; ad annū vtilis ē. postea vero n̄. de q̄ de rescrip. c. plerūq;. et de offi. ordi. c. pastoralis. i. fi. 7. ff. eo. t. l. exceptōe. §. tēpōrales. et hec etiā dilatoria dicitur. q̄ differt et prolongat causā non autē aufert. Aliud exemplū. venio te corā iudice nō tuo. et tu excipis te nō esse de foro eius. vide glo. in verbo excusari. c. si autē. de rescrip.

Exceptio anormalis est q̄ nō sequit̄ normā aliaz. q̄ potest opponi ante litem test. et post. et. j. lit. et test. vt exceptio ex cōmunicatōnis. et alie scz de quibus dubitat̄ an sint perpetue an tēpōrales. vt exceptio matrimonij et exceptio nō numerate pecunie et nō numerate dotis. vt no. in l. de excep. §. appellat̄. et plures alie fm host. et spe. c. ti. vt exceptio q̄ competit fideiussozibus ex epla diui adriani contra creditores. vt no. in l. de fideius. §. si plures.

Exceptio rei iudicate nō potest opponi q̄ fit sup eadē re et q̄ est ex eadē causa et eadē psona.

Exceptio doli ē quadruplex. vt no. accu. in glo. l. qui se debere. ff. de pdi. ob cau. da. cau. nō se.

Exemptio proprie est vbi aliq̄ puentualis ecclesia canonicorū seculariū vel regulariū monachorū vel monialiū immediate subest pape. Hanc exemptionē. alia vniuersalis. alia particularis. Vniuersalis est q̄ cū vniuersitate iuris spectat ad papā. itaq; metropolitano aut dyocessano nihil iuris manet in eadem. Particularis est que pro parte in certis casibus ab eorum iurisdictione erimitur et alia pertinet ad eosdē. v. g. si forte aliqua ecclesia quātum ad hoc est exempta vt nullus archiepiscopus vel episcopus possit in ea diuina suspendere sicut in sua dyocesi. et alia ei exhibeat reuerentiam et honorem. Item exemptionis monasteriorū due sunt species. quedam non recognoscunt superiorem nisi papam. Alie sunt ordinum exemptorū. vt monasteria cisterciensium etc. que non corriguntur ordinarius loci sed abbas vel prior eorum. glo. est in de. attendentes. de sta. mo. Item exemptionum alia personalis. alia localis. Personalis est vbi archiepiscopus vel episcopus erimitur vt a nullo nec etiā a legato sedis apostolice nec etiā a iudice delegato excommunicari vel interdici valeat aut suspendi. Sed localis est que loco hoc est ecclesie datur.

Exemplaris dicitur illa substitutio que fit filio furioso seu mentecapto in euentu mortis in furore seu non sana mente. Et dicitur exemplaris. quia admittitur fieri predictis sicut pupillaris

pupillis fit q̄ propter etatem sibi per testamentū providere nequerit. sic enim predicti propter furorem demenciam seu defectum mentis. vt in l. de pupil. substi. §. j. in prin. In multis tamē differt a pupillari. vt. j. dicitur de substitutionibus. Significat autē hec substitutio diuersimode vt significatum ex eius verbis vel alia vnde cūq; sumptum significare probat. Significat enim primo. vel eius verba significant seipsam. scilicet q̄ filio cui facta est substitutio mortuo in furore vel demencia. substitutus admittatur. vt. §. j. in l. de pupil. substi. Significat alterius tacitam vulgarem. ar. l. iā hoc iure. ff. de pupillis. iuncto. §. j. in l. e. ti. prealle. Ratio sicut in primo significato consideratur proprietates verborum etc. sic in secundo significato consideratur y demptitas personarum. et quod per substitutionem testator filio proidet. sic nisi aliud appareat significat etiā hec substitutio pupillarem. v. g. facta est furioso impuberi si in furore decesserit. sensus est. q̄ si decessat i etate pupillari. tunc significet exemplarem. quia facta impuberi licet furioso. et valet vt pupillaris tū. quia verba hoc significant. Et quia defectus naturalis potius erenditur seu attenditur q̄ accidentalis. l. iij. §. j. ff. de tute. Et hoc quando illa concurrunt que requiruntur in pupillari. quia filius est in potestate patris. et sic de alijs. Si autem nō concurrunt tūc infra tempus pubertatis valet vt exemplaris. postea non. propter limitationē illam si in etate pupillari decesserit. Si autem factum est sine temporis limitatione. tunc valet simpliciter seu pro omni tempore vt exemplaris. Significant vterius hec verba filio furioso substituto subaudi. i. si filius furiosus in furore decesserit. et requirit q̄ sit furor tempore mortis. vt. §. j. in l. de pupil. substi. prealle. et. l. et facti. §. j. ff. e. ti. licet alia per ista verba. ticio furioso lego talem equalitatem. significat ad esse tempore dispositionis. vt in l. mela. in prin. ff. de ali. et legatis. quia opponitur causa demonstrationis. ratio vtriusq;. quia significatum sumptum ex affectione qua significatur ei proideri cui. puidetur euz eo modo quo potest modo in primo casu melius. puidetur ei recipiendo ea verba in illo sensu. Sed secūdo casu melius. puidetur furioso recipiendo verba demonstratiua tūc quod est proprium eorum significatum. significat vterius q̄ existente conditione substitutis substitutus admittatur volens vel iure fm qualitatem psonę substituti. Si enim est substitutus filio furioso q̄ erat i etate pstate tpe mortis ē necessarius l' voluntas. vt i. §. j. in l. de here. q̄. et disse. Excommunicatio est extra communionem ecclesie separatio. vel censura ecclesiastica excludens a p̄muione fidelium. xj. q. iij. c. nihil. et. §. euidēt.

vel est eterne mortis damnatio. rj. q. iij. nemo
epoz. et. c. nullā. et ergo feliare de bem^o vt mox
tuus a xpo sepatus p excōmunicatōz. reintegre-
tur et recōciliet xpo p absolutōz. **M**aioribz em̄
malis debet sincera caritas subueire. l. di. vt cō-
stitueret. et glo. in. c. p̄senti. eo. ti. li. vj. **N**el sic
generalit. est a qualibet licita p̄munionē vel le-
gittimo actu sepatio vel a sacramētis exclusio.
Spēs excōmunicatōis infinite possunt esse qz tot
quot spēs cōmunionis. due tñ spēs ei⁹ p̄cipue
fm cano. p̄nter vsitanē. scz maior et mior. de rē
qz illaz hēt. iij. q. iij. **E**ngelstrudā. **N**ā vna excō-
municatio que maior est dicit anathema. et exclu-
dit ab ingressu ecclie et a p̄munionē fidelū et a
sacramētis. hec vocat maior et fert cū solenni-
tate. de qua etiā dat p̄cedens descriptio cū dice-
bat. est a qualibet licita p̄munionē boim vel le-
gittimo actu et sacramētoz sepatio. vñ et adam
excōmunicatus fuit ab esu ligni. in. s. euidenter.
palle. rj. q. iij. de sen. excō. li. quē. i. glo. iij. **A**lia
dicit mior. et illa tñ sepat a sacramētis. **E**t hec
est duplex. vna p̄cipiū a iure vel p̄sentētiāz
ab hoie. alia sepat a p̄munionē fidelū nō sacra-
mentoz. v. q. ij. p̄senti. fm goff. d. ele. excō. mini-
strante. s. item sciēdū. **E**st em̄ quedā excōmuni-
catio iuris a qua absoluit eps nisi absolutio sit
sūmo p̄tifici obreserata. de sen. ex. nup. alia
homis. vt epi vel sui vicarij vel delegati. de offi.
oz. cū ab eccliaz. de ma. et obe. c. vnico. li. vj. i.
glo. **E**t nota qz excōmunicatio ē medicinalis non
mortalis. disciplinā nō eradicas. dum is in quē
lata fuerit nō p̄temnit eā. c. j. c. ti. li. vj. **E**tiaz ex-
cōmunicatio dicit mucro epi. rj. q. ij. c. vñs in
fi. vbi dicit. felici mucrone epi sacerdotū p̄iaculo
refecent. r. rj. q. iij. corripianē. **I**tē dē ana-
thema in proprie ab ana. i. surlū et theca figura
olim in frontibz damnatoz imp̄ssa. et sic quasi
anathema dicit. **E**t hec maior qz duplex ē. quedā
sine solēnitate. alia solēnis qñ duodecim epi vñ
p̄biteri candelas in terrā p̄iciūt et pedibz cal-
cāt. **E**t nō differt ab alia in substātia nisi qz ma-
ior est terroz et cōfusio. de his duobz in. c. cū nō
ab hoie. de iudi. **E**t excōmunicat⁹ amplius et se-
pius excōmunicari potest. de treu. et pa. c. j. **I**tem
excōmunicato possunt p̄cipare et p̄nciare fami-
lia et vxoz et liberi. qz sunt a canone exempti. de
sen. excō. qz in dubijs. **E**t p̄cipans in loquela qz
ad correctōz nō ē excōmunicat⁹. eo. ti. porro. nec
p̄dicatores vñ alij recipiēdo elemosinas. e. ti. cū
p̄ voluntate. vñ p̄dicando seu monēdo. e. ti. rñ.
Et ne. casum in quo qz ē excōmunicat⁹ vñ excō-
municat sine p̄cto mortali. i. c. lras. de resti. spo.
vbi mulier nolēs reddere de bitū p̄tē p̄ciam cō-
sanctū itatis in quo bene facit. tñ excōmunicat. et
sic excludit ab ecclia militate nō tñ triūphante.

c. inquisitioni. de sen. excō. **F**uls alē nisi p̄ pecca-
to mortali sit qz excōmunicand⁹. c. nemo epoz.
rj. q. iij. **E**t nota p. r. vij. p̄stitutōes cle. p̄p̄bēsi
sunt. l. casus. quoz. r. vij. reseruatū sūt pape qz
quis ipō iure excōmunicatōz incurrit ex p̄sse. et p̄
duas duo tacite. vide glo. in d. excōmunicatōis. i.
cle. j. d. sen. excō. vbi enumerat loca illoz casuū
Itē excōmunicatio maior p̄trabit in. r. vij. casu-
bus fm goff. in sum. de sen. excō. s. p̄trabit. **I**tē
excōmunicatus nihil dare debet p̄ sua absolutōe
c. ad aures. de simo. **S**i tñ p̄ manifesta offensa ē
excōmunicatus. p̄mo debet satisfacere et postea
absolui. de ver. sig. ex. pte. **S**ed pone. statutum
epi ē. qz qlibet excōmunicat⁹ anteq̄ absoluat de-
bet soluere. r. p̄ quolibet mense vtrū valeat sta-
tutū. **R**espondet qz nō in. c. ad n̄az. r. c. nemo.
de simo. licet in cōtrarium dēterminat host. et io.
an. in. c. ad aures. palle.
Excōsul est qui desinit esse p̄sul. simile notat de
questore et exquestore. in sti. in. pbe. s. cūqz hoc.
Excusatio est alicui⁹ iuste cause allegatō in dē-
fensionē vel sup̄portationem alicui⁹. ne cogat com-
pere in iudicio. de quo in. l. ij. ff. si quis cautōni-
bus. et in ti. de va. et excu. munez.
Excusatio tutoz fit ex varijs causis. **E**t quedā
innitit equitati. quedam em̄ excusatur ad t̄pus
scz qz causa recipublice abesse ceperit et reuerſi ad
nouā tutelā infra annū nō vocant. s. veterem nō
cogentur statuz recipere. vt in sti. de excu. tu. vel
cura. s. qz se. et. l. c. t. l. j. et. ff. e. t. l. j. s. p̄tē qz rei
publice. **E**st et alia excusatio a tutela qz dē excusa-
tō veteranoz qz excusāt a tutela si sint a militia
dimissi. honesta cā intueniēte et iusta. puta p̄tē
infirmitatez vel aliam iustam causam. **S**ed illa
que alio modo sit non vocatur honesta sed cassa-
ria. vt. ff. de hys qui no. infā. l. ij. s. cognomine.
Et p̄petuo qui soluant a militia p̄. r. annos.
Sed ad tempus qui infra. r. annos. et hoc di-
uerſimode tenet. quia si infra. v. nullam sibi vñ
dicat immunitatez. **S**i vero post. v. annos solu-
tus fuerit habet immunitatē vñ⁹ anni. **P**ost oc-
to annos habet immunitatē biennij post. rj. triē-
nij. post. r. vij. qdriennij. post. r. annos habet ex-
cusatōe p̄petuā. **E**st et alia tutele excusatio eoz
qz numero liberorū se excusant vt rome liberorū
triū. l. e. ti. l. j. cū p̄cor. in ytalīa. iij. in puincia
. v. **E**xcusatio eoz qui morbo excusant vt ceci et
sardi muti furiosi. et p̄petua valitudine dēcti.
l. eo. ti. l. vnica.
Excusatio corū qz etate excusant vt maior. r. vij.
annis. l. vnica pal. **E**t in sti. de excu. tu. vel cu. s.
item maior.
Excusatio eoz qz numero tutelarū excusatur.
scilicet qz habēt tria onera tutele. i. tres honores
tutele. fm azo. que omnia habentur l. sub hys

ti. in rubro et in nigro. vide de hoc azonem ibidē in summa.

Excusator fm azo. et spe. c. ti. est qui venit ad pponēduz causas absentie alicuius q nō poterat simul rōne sui vel cause pcuratorem cōstituire vt i causis criminalibus. i qbus licet pcurator nō interueniat. vt in. l. j. ff. de pub. indi. §. rei. excusator tamen allegatis causis absentie bene admittitur. vt in. l. absens. ff. d. pecu. vl' vocat⁹ erat vt personaliter comparet.

Excutor fm spe. c. ti. est officialis per quē litis executio vl' i pius cause preparatio iubente iudice suo expeditur. **Exel** fm azo. pprie est ille qui de scussam causam sententiam executioni mandat: vocatur etiam in iure apparitor. **Re.** supra apparitores. **Al's** etiam vocatur in iure diuersimode. d. istis modis ē glo. no. **L.** de execu. rei iudi. l. si vt pponas. **Quā** psequitur spe. in ti. de citatione. §. sequitur. ppe prin. **Item** appellatione excutoris intelligitur delegatus. c. sciscitatus. de rescrip. et. c. si quis contra. de foro compe. vnde excutores sunt illi per quos iudex sententiā suā exequitur et rem iudicatam mancipat effectui 7 mandat executionez. **Et** duplex est excutor. scz merus et mixtus. **Excutor** merus dicit⁹ cui qnq; per nunciū nō est demandata aliqua cognitio sed tm cause executio. **Et** talis nō debet audire exceptiones. vt. **L.** de ex. re. iudi. l. si vt proponis. preal. et. c. decetero. de re iudi. 7. ff. de iudi. l. si ptor. **Et** de tali loq⁹ ca. pastoral. §. qz dō. d. offi. dele. vbi bona glo. de executione duplici. fm hosti. tm tenetur admittere exceptionem excōmunicatōnis. al's appellari potest. de hoc vide archi. de excep. pia. li. vj. **Exel** sic excutor mer⁹ ē qui nō potest de fraude inēposita cognoscere. ab illo nō appellatur nisi modū executionis excedat. ff. quorum app. non reci. l. ab excutore. 7 de re iudi. qui ad consultationem. in fi. et. ij. q. vj. sub illo. §. sunt quorum. et. §. ab excutore. et. c. si verum et. §. sequenti. **Sed** a mirto excutore bene appellat. si nō admittit legitimā exceptionē vel alias partes grauauerit. de app. dilecto. et. c. vt de bit⁹. **Sed** excutor mixtus est qui habet cognitionem cause āncram. vt in. c. nouit. de app. 7 de re iudi. .c. decetero. pal. de offi. dele. pastoralis. in glo. vt cum papa mandat alicui restitui rem suam vl' alicui dare beneficiū 7c. **Et** talis debet recipere legitimas exceptiones q̄tuncq; scribatur sibi absolute a papa. vt d. offi. deleg. ex pre. de re sep. c. si quādo. et. c. cum adeo. rrv. q. iij. et si non.

Exemptus dicitur qui a suo iudice siue iurisdictione ordinarij subductus est 7c.

Execrare ē abominari vel detestari. 7 proprie attribuit delictis. dicēdo. **H** delictū ē execrabile.

Exempla non sunt semper imitanda. sed exēplū

pape est nobis sequendū. rvi. q. iij. licz. dist. ix. c. sane. vbi glo. et glo. j. c. de quibus. dist. yr. **Ex** exempla sit indicandum cum ius deficit: vel intelligitur de exemplis publice vel autēntice psonē vt principis. vel ap̄lorum et de exemplis plurium et non paucorum. vide ibidem.

Excutor dicitur is ad quez q̄tidianus questus et utilitas nauis p̄tinet. **Magister** dō nauis dicitur. cui tota nauis et anchora p̄missa ē. **Re. s.** actio exercitoria. vbi de hoc.

Exheredatio est alicuius a sua substantia vel hereditate exclusio et alterius seu alieni institutio. veluti cū parentes exheredant filios et scribunt alienos heredes in testamento. ita accipitur in sti. de exhere. liber. per to. **Et** sic exheredare ē filium constituere alienum a substantia vl' hereditate paterna. et debent fieri causa inserta et probata. **Et** ppter quas et quot causas pater filius et ecōtra filius patrē possit exheredare. no. glo. in. c. quintaualis. de iureiuran.

Exero. i. peto sic ponitur. exeratur. i. petatur. l. vt verboruz. que est fi. **L.** qui admitt. ad bo. possibi glo. penul. vl' ē idē qd̄ aperiat⁹ via petenti. **Exfluare** est feruere bulire vel calefacere. vt est glo. in cle. dudū. de sepul.

Exhibere est rem in publicuz deducere seu ostendere vt copiam habeat aduersarius rem suaz tāgendi et eam sic vīsam si sibi sua videret eam vēdicandi. de hoc. ff. ad exhibendum. l. iij. **Et** de libero homine exhi. l. iij. §. et ait p̄tor. **Re. s.** actio ad exhibendum.

Exilium triplex. no. azcbi. rlv. di. cum bñs. i. fi. **Expense** sunt sumptus voluntarij 7 non necessarij. **Et** dicitur expensa quasi extra pensas et debitum facta. **Sed** impense sunt vtilēs et necessarie. a verbo impendere dicit⁹. vnum tamē multo tiens pro alio ponitur. vt. l. iulia. i. fi. ff. de minoribus. vbi expense pro necessarijs et vtilibus duntarat ponuntur. put ibi no. **Et** iam impense pro voluntarijs ponitur. nō solum vtilibus et necessarijs. ff. de ver. sig. l. impense. q̄uis differētia p̄dicta contrarium dicat. **Et** expense differunt a damnis. vnde iuramentum factum super vnum nō extenditur ad alterum. naz expense fiunt causa litis. damna vero ex discordia pueniūt. vt de destructio domus et similia. d. iniurijs. c. in nostra. in ter. et glo.

Expilatores fm azo. i. suz. **L.** 7. ff. de crimie expibeze. hi sūt q̄ ex rebo vacātis hēditatis aliqd̄ surripiūt 7 expilant. de pe. dist. j. aut facta. **Re.** sup̄ actio expi. bere.

Experiri q̄nq; ponit⁹ p̄ rñdē seu defēdē. vt de iudi. c. j. de pecu. c. q̄ generalitē. li. vj. **Q̄nq;** p̄ agē. vt

Explica de cā poss. et pprie. c. pastoralis. **Actio** ē allegatō q̄ supplicatōez ifizmat. vñ r̄plicatio

est allegatio ptra exceptōem et adiunat actorē.
Et supplicatio ē allegatō que replicatōz ifirmat
et reū adiunat. Et explicatō ē allegatō ifirmās
supplicatōem et sic p actorē ptra reū.

Exponere. i. ptra se ponere. Exponi aut dicitur
infantes. serui. liberti. z lāgudi: si sine cura ad
mittūt. vel eis alimēta negant a pentibz a dñis
vel a patronis. vt in. c. vnico de infan. et lan. Ex
poni em̄ aliqui solēt relegato pietatis officō in
fantes vel languidos ante ecclesias ponere vt
eos alij miseratione moti colligant. lxxvij. di. si
expositus.

Expressum q̄stio dupl'r sumat. no. ff. de vulg. et
pupil. l. j. i. pte. z de pben. si epus. in glo. certas
li. vj.

Expressa pupillaris substitutō. Re. j. substitutō
tio.

Exorciste grece latine dicitur adiurātes. xij. dist.
cleros.

Extimare ē alicui rei certū p̄ciū dare. et ē idez
q̄d taxare vel certū p̄ciū diffinire z determinare.

Extraordinariū remediū ē q̄d ob aliquā cām ex
tra vel vltra cursum solidū alicui dat. vt restitū
tio miori leso vel absentī cā in sta nec'ria vel pro
babili ad que remedia nūq̄ recurrēdū ē q̄d diu re
medio ordiario locus ē ad q̄d p̄ babere recur?

Extraordinariū iudiciū ē corā delegato vel q̄n
nō pcedi i figura iudicij. s̄ ex officio iudicis in
modū inquisitiōis vel denunciatiōis. vide ter. iun.
cta glo. in. c. qm̄ cōtra. de pba.

Extra no. archi. de p̄scrip. statutū. li. vj. §. iij.

Exterminare ē q̄si extra terminos vite vel iurisdī
ctōis sue ponere. de vnica. de iure iurā. de here.
excomūcamus. §. moueant. et. §. se. ponit etiāz
p deponere de solari in exiliū mittere.

Ex tunc t̄pus extremum significat. ff. de pdi. z de
mon. si is. §. si ita.

Ex. no. archi. iij. q. v. Quisq̄. et pleni^o io. cal.
in. c. vestra. de coh. ele. et mu. et io. mo. de here.
excusatus. li. vj. Etiā archi. de pben. cū in illis.
eo. li. et paulus i. c. in lris. de resti. spo. etiā no.

Ex. de legi. l. nō dubiū. et q̄n̄z in ppositōe stat au
gmētatiue p valde vt crequare. id ē valde equa
re. vt. l. j. ff. de lega. j. vbi dicit. p oia erequata
sunt legata fideicommiss.

Ex ploia. id est exclusa. c. inquisitioni. de sen.
recom.

Ex tortores. i. imunes vl' isontes. de sen. excō. c. cō
tingit. z dist. xix. nulli p̄bas ē. vbi dicit. s̄ extortoris
a sc̄to fiat misterio. et. e. dist. c. ita dñs. §. i oēm
terrā. vbi dicit vt extortē. i. alienum se misterij iūel
ligēt eē dñi. z h̄r. A. de custo. reoz. in. l. de his.
q̄ ē lex fi. z de pe. dist. ij. Itē p̄inde vbi dicit. nu
dari facultatibz p̄prie z patrie sue extortores sic
ri. etiā. xj. q. j. cōspiratōem.

Exquestor ē q̄ publice pecunie p̄gregāde p̄suade
z q̄rede officij hēbat hāc admistratōz de posuit.
vel d̄r ille q̄ q̄storis de poit admistratōz. vt no.
insti. in. p̄benio. §. cūq̄ b. in glo. vide sup̄ ex cō.
sul. et. j. questores. et tantū de E.

Haber lignarius
dicit nō solū q̄ ligna volat s̄ genēa
liter oīs q̄ edificat. ff. de ver. sig. l.
fere. §. fabrios.

Fabricenses dicebāt fm. l. l. e. ti. li. xj. q̄ erant
deputati armis faciēdis repandis et vendēdis.
Sed io. an. de sen. excō. Si iudex. li. vj. dicit q̄
fabricensis dicitur qui publica arma facit et in
publicis fabricis et nō alibi. et dat primicerioz
vt reponat in publicis armamentis. quoz bra
chia stigmatē figurabantur. Re. j. stigma.

Facere dicit ille cui^o autoritate sit. de sen. excō.
c. mulieres. et facere d̄r q̄s statim. p̄festim. incō
tinenti. mor. ilico. q̄d facit sine interuallo nullo
actu p̄rario aut imprinēte intermedio. de elec.
q̄ p̄ter. vbi dicit q̄ post collatōem. mor. debz ele
ctio celebrari. Similit̄ cū vis inferē p̄sone. incō
tinētī repellī debet. i. sine interuallo q̄si bello cō
tinuato. Item id quod facit in triduo. l. de er
ro. aduo. l. vlti. vbi dicitur. q̄ aduocatus potest
reuocare errorem suum statim. i. infra triduum
et hoc intelligit placen. sicut sonat. Sed accu
si. hoc intelligit quando causa durat post erro
rem tm̄ per tres dies. Item quod facit in. r. die
bus. ff. de consli. pe. l. promissor. vbi dicitur q̄ si
quis sine die constituerit se soluturuz pecuniā
alicui. contra eum agi potest si statim non solue
rit in. fra. r. dies. Item quod facit in vno anno.
rr. q. j. puella. vbi dicitur. q̄ si inscijs parentibz
infra. xj. annum velum acceperit. parentes vel
tutores possunt hoc statim irritare infra annuz

Item quod facit cum quodam temperamento
temporis. ita q̄ nec minimum vel maximum tē
pus assumit quod magis potest intellectu concē
pi q̄ dicit. ff. de solu. l. ratum. et. l. de codicibus.
vbi dicitur. q̄ heres fideiussoz testatoris hoc q̄d
adita hereditate soluit pro defuncto. statim sol
uere debet. i. cum quodam temperamento tem
poris. nec enim statim cum sacco paratus veni
re debet. Item quod facit cum primo potest. de
re. spo. olim causa. vbi dicitur. q̄ vim illa tam
rebus potest quis repellere incontinenti. i. q̄ci
to poterit collectis amicis. ita tamen q̄ illud in
continenti non extendatur vltra annum. hec
ber. de elec. quia propter. Item quod facit i vno
mense. j. q. j. p̄stat. vbi dicit. q̄ si alig ordiati sūt
ab hereticis per vim. si statim renunciauerint
p̄ciliabulo hereticoz. i. infra mēsez tūc excusan